

УДК 598.281+591.524.2:591.543(571.1/.5+477)

ПЕРШЕ ВИЯВЛЕННЯ ТИНІВКИ ЧОРНОГОРЛОЇ (*PRUNELLA ATROGULARIS*) Й НОВА ПОЯВА ТИНІВКИ СИБІРСЬКОЇ (*PRUNELLA MONTANELLA*) В УКРАЇНІ ТА ЇХ МОЖЛИВА ПРИЧИНА

О. М. Архипов¹, Г. В. Фесенко²

1 – вул. Матросова, 2, с. Кучурган, Роздільнянський район, Одеська область, 67450

2 – Інститут зоології ім. І. І. Шмальгаузена НАН України

e-mail: h.fesenko@gmail.com

Ключові слова: тинівка сибірська, тинівка чорногорла, Одеська область, Харківська область, Україна, зміни клімату.

The first record of the Black-throated Accentor (*Prunella atrogularis*) and new finding of the Siberian Accentor (*Prunella montanella*) in Ukraine and possible reason for them. – O. M. Arkhipov¹, H. V. Fesenko². 1 – Matrosova St., 2, village Kuchurhan, Rozdilna district, Odesa region, 67450, Ukraine; 2 – Schmalhausen Institute for Zoology, NAS of Ukraine.

*The article contains a new report on the caught individual of the Siberian Accentor (*Prunella montanella*) in Ukraine in 2016, namely in November near Kharkiv, that is, during the influx of this species to Europe. Ultimately, in November and December 2016, five individuals were recorded at four sites within the territory of Ukraine, data on three of which were published earlier. So, in the last two months of that year, more birds were trapped than 30 years before when in 1985 in Ukraine one individual of this accentor was caught for the first time. There is information about one individual noted on 2 November 2021 near the Lymanske village, which is not far from the Kuchurhan lyman in the Odesa region. This is the first reliable registration of the Siberian Accentor in this region for more than 180 years from the time when the first suppose about the presence of the species within Odesa was published. In addition, on 3 December 2021 an individual of the Black-throated Accentor (*Prunella**

atrogularis) was observed for the first time within Ukraine also near the Kuchurhan lyman in the vicinity of the Kuchurhan village. This individual was recorded there again several times during winter 2021/22, and last time on 23 March 2022. In discussing the factors that determined the 2016 influx, a number of experts (Sikora & Ławicki, 2019) previously suggested the key role of such weather and climatic phenomena and their consequences as massive wildfires in Siberia with significant smoke, eastern winds and early winter. In terms of the scale of forest fires in Siberia, where the breeding areas of both species are located, 2021 became a record year in the current century (Forest fires..., 2021). These fires were caused by abnormal heat, dry and windy weather, a small amount of moisture accumulated in the winter period, i.e. in this year, arrivals of the observed individuals in Ukraine could be due to factors associated with climate warming.

Keywords: the Siberian Accentor, the Black-throated Accentor, Odesa region, Kharkiv region, Ukraine, climate change.

Первая регистрация черногорлой завирушки (*Prunella atrogularis*) и новое появление сибирской завирушки (*Prunella montanella*) в Украине и их предполагаемая причина. — А. М. Архипов¹, Г. В. Фэсэнко². 1 – ул. Матросова, 2, с. Кучурган, Раздельнянский район, Одесская область, 67450; 2 – Институт зоологии им. И. И. Шмальзауэна НАН Украины.

Статья содержит новое сообщение об отлове одной особи сибирской завирушки (*Prunella montanella*) в Украине в 2016 г., а именно в ноябре возле Харькова, то есть во время необычно массового появления залётных птиц этого вида в Европе. Теперь известно, что в конце осени и декабре 2016 г. обнаружено пять особей в четырёх пунктах на территории Украины, данные о трёх из которых опубликованы ранее. Итак, за два последних месяца того года обнаружено этих птиц больше, чем за 30 лет со времени, когда в Украине в 1985 г. одну особь завирушки сибирской поймали впервые. Приведены также данные об обнаружении одной особи этой завирушки 2.11.2021 вблизи с. Лиманское, что неподалеку от Кучурганского лимана в Одесской области, и это первая достоверная регистрация залёта сибирской завирушки в этот регион за более чем 180 лет после публикации первого предположения о пребывании вида в пределах Одессы. Кроме того, также недалеко от Кучурганского лимана в окрестностях с. Кучурган впервые в пределах Украины 3.12.2021 наблюдали одну особь черногорлой завирушки (*Prunella atrogularis*), которая встретилась там же повторно ещё несколько раз на протяжении зимы 2021–2022 гг., а последний раз – 23.03.2022. В обсуждении факторов, обусловивших массовость налёта сибирских видов в 2016 г., ряд специалистов ранее (Sikora & Ławicki, 2019) высказали предположение о ключевой роли таких погодно-климатических явлений и их последствий, как массовые пожары в Сибири со значительной задымленностью, восточные ветры и ранняя зима. По масштабам лесных пожаров в Сибири, где расположены ареалы размножения обоих видов, 2021 г. стал рекорд-

ным в текущем столетии (Лесные пожары..., 2021), что было вызвано аномальной жарой, сухой и ветреной погодой, малым количеством накопленной в зимний период влаги, т.е. и в этом году появление залётных особей в Украине могло быть обусловлено факторами, связанными с потеплением климата.

Ключевые слова: сибирская завирушка, черногорлая завирушка, Одесская область, Харьковская область, Украина, изменения климата.

Тривалий час ймовірність зальотів тинівки сибірської (*Prunella montanella*) на територію України в ХІХ ст. викликала певні сумніви. Область її гніздування охоплює значні площі переважно на півночі Сибіру від сходу Уральських гір до Чукотки, а також на півдні від Алтаю до узбережжя Охотського моря, поблизу якого дві частини гніздового ареалу сходяться (Нойо et al., 2005; Shirihai & Svensson, 2018). Тільки порівняно невелика площа гніздування виду займає райони в центральній та північній частині західних схилів Уральських гір та Приуралля, що в Європі. Маршрути міграції цієї тинівки проходять значно східніше України, оскільки область її зимівлі розташована на Корейському півострові і далі на захід у Китаї до пустелі Алашань. Тож твердження К.-Я. Темінка (Temminck, 1835) про її перебування взимку в Криму і припущення А. Д. Нордмана (Nordmann, 1840) про проліт біля Одеси вказували лише на вірогідність появи виду там, проте не були підкріплені переконливими фактами спостережень.

Вперше в Україні одну особину тинівки сибірської спіймав А. М. Полуда дещо північніше Києва в жовтні 1985 р. (Пекло, 2008). Вдруге теж одного птаха спостерігав В. Д. Коханов неподалік Донецька в жовтні 1996 р., а інших двох упіймали впродовж одного дня в січні 2000 р. у Харкові (Орленко, 2007; Гудина, 2009). Після останньої з цих реєстрацій настала значна перерва у виявленні тинівок сибірських. Опісля надійшли повідомлення, що таку саму кількість, яку виявили впродовж останніх 16 років ХХ ст., спіймали в листопаді й грудні 2016 р.: по одному пташу в різні дати двічі на болоті Видра в Чернігівській області, ще одного – на болоті за 2 км на північ від Києва, іншого – на прибережній ділянці біля Дніпра неподалік Запоріжжя (Фесенко і кол., 2017).

Про масовість зальотів тинівок сибірських в Україну того року свідчить також спостереження, про яке досі не було відомо широкому загалу орнітологів. За усним повідомленням фотографа-аніمالіста Віктора Севідова, одну особину цього виду спіймали біля Харкова в листопаді 2016 р. Птах трапився автору повідомлення випадково, йому запропонували його купити. Для підтвердження правильності визначення виду фотограф надіслав зроблені ним фотографії викупленого птаха, якого він врешті випустив. Про детальніші обставини відлову цієї тинівки довідатися не вдалося.

На почастишання потрапляння на територію України цього залітного виду вказує нове його виявлення. Одну особину спостерігав О. М. Архипов 2.11.2021 приблизно за 150 м від берега Кучурганського лиману в районі с. Лиманське (Рибальське), що в Роздільнянському районі Одеської області. Тинівка сибірська перебувала в густих заростях, утворених маслинкою, шипшиною, дерезою, лободою та іншими високорослими травами. Поряд трималися кілька особин тинівки лісової (*Prunella modularis*) та волового очка (*Troglodytes troglodytes*), вівсянки очеретяні (*Emberiza schoeniclus*) й горобці польові (*Passer montanus*). Коли включали запис голосу волового очка, рідкісний птах

підлітав ближче до спостерігача, що дозволило зробити з нього якісний фотознімок (рис. 1). Власне, це перша достовірна реєстрація тинівки сибірської в Одеській області, за 70 км на захід від Одеси. Виявлену особину залітної тинівки мали можливість спостерігати лише протягом одного дня. Упродовж наступних п'яти днів намагалися виявити птаха повторно на тому самому місці, втім його там вже не було.

Рис. 1. Тинівка сибірська, виявлена 2.11.2021 неподалік с. Лиманське, що поблизу Кучурганського лиману в Одеській області. Фото О. М. Архипова.

Fig. 1. The Siberian accentor recorded on 2 November 2021 near the Lymanske village, near the Kuchurhan lyman in the Odesa region. Photo by O. M. Arkhipov.

На фотографічних зображеннях птаха, спійманого біля Харкова у 2016 р., і особини, виявленої в Одеській області в 2021 р., помітно, що тім'яно-потилична частина голови у них чорна з сизуватим відтінком, тобто доволі світла. За Л. С. Степаняном (2003), світліший верх голови є характерним для птахів номінативного підвиду тинівки сибірської, порівняно з темнішим верхом голови у особин другого підвиду, поширеного від долини р. Лени на схід. Іншою відмінністю номінативного підвиду є менша інтенсивність рудого кольору на перах спини, що добре помітно на фотографії особини, яку спостерігали на Одещині. Дещо рудішими на вигляд є пера спини у птаха, впійманого біля Харкова, хоча більшу насиченість кольору міг створити спеціальний режим зйомки. Найімовірніше, обидві особини належать до підвиду *Prunella montanella montanella*.

Також поблизу Кучурганського лиману в околицях с. Кучурган 3.12.2021 р. вперше на території України О. М. Архипов спостерігав одну особину тинівки

чорногорлої (*Prunella atrogularis*). На гніздуванні цей вид поширений в Уральських горах і Східному Приураллі, на Тянь-Шані та Гірському Алтаї, а зимує він у південних і західних передгір'ях Центральної Азії, зокрема на півдні східних передгір'їв Уралу (Ногоу et al., 2005; Shirihai & Svensson, 2018). У західній частині Європи траплялися лише нечисленні зальоти цієї тинівки (Mullarney et al., 2001).

Рідкісного залітного птаха виявили у високих трав'янистих заростях біля звалища побутових відходів, що на краю села. Він тримався на землі, де збирав насіння лободи. Птаха помітили після того, як включили запис голосу тинівки лісової, на який він підлетів ближче і сів на присід, що дало можливість сфотографувати його зблизька (рис. 2). Через роботу трактора, що загортав землю побутові рештки, поспостерігати за птахом триваліший час не вдалося, хоча в цілому він був менш лякливим, ніж виявлена за місяць до того тинівка сибірська. Утім пізніше виявилось, що тинівка чорногорла залишилася тут на зимівлю: повторно її реєстрували ще багато разів з періодичністю у 7–10 днів протягом усієї зими 2021–2022 рр. На вказаній ділянці було організовано підгодівлю птахів сумішшю насіння різних трав, і птах там час від часу з'являвся, коли випадав сніг, який перешкоджав пошуку корму деінде. У таку погоду до місця підгодівлі прилітали зимуючі тинівки лісові, до яких приєднувалася і тинівка чорногорла. Останній раз вона трапилася 23.03.2022.

Рис. 2. Тинівка чорногорла, яку спостерігали 3.12.2021 вперше в Україні на окраїні с. Кучурган біля того самого лиману. Фото О. М. Архипова.

Fig. 2. The black-throated accentor observed on 3 December 2021 for the first time in Ukraine on the outskirts of the Kuchurhan village, near the same lyman. Photo by O. M. Arkhipov

У зареєстрованої на Одещині тинівки чорногорлої між чорними перами горла і світло-вохристим забарвленням вола помітно вузьку смугу білуватого кольору. Такою особливістю вирізняються птахи номінативного підвиду (Степанян, 2003), які поширені в Уральських горах та прилеглих до них районах. Тож виявлена особина, ймовірно, належить до підвиду *Prunella atrogularis atrogularis*.

Отже, за два останні місяці 2016 р. в Україні виявили навіть більшу кількість особин тинівки сибірської, ніж за весь попередній період, починаючи з перших десятиліть XIX ст., тобто протягом понад 180 років відтоді, як опубліковано першу згадку про цей вид стосовно території нашої країни. Привертає увагу та особливість, що усі виявлені особини, щодо яких відомі біотопи перебування під час зальотів у 2016 і 2021 рр., трималися в чагарниках і високотрав'ї неподалік узбережжя лиману, річки або на болоті. Власне, у стаціях, схожих на ті, в яких цей вид часто оселяється в місцях гніздування, розташованих у Приполярному і Полярному Приураллі (Keller et al., 2020).

У межах Європи, за винятком Росії, протягом понад двохсот років, від 1800 до 2015 рр. зареєстрували зальоти тільки 36 особин тинівки сибірської, тоді як лише за останню чверть 2016 р. і першу чверть 2017 р., тобто за пів року виявили 231 птаха (Sikora et al., 2018). За вказаний піврічний період вперше цей вид трапився в Естонії, Латвії, Німеччині, Нідерландах, Угорщині та Великій Британії. Тож цей наліт тинівок сибірських вважають безпрецедентним. За весь час зальотів тинівки сибірської до окресленої частини Європи її не виявляли південніше Румунії, Австрії й Нідерландів.

Утім безпрецедентність осіннього періоду 2016 р. проявилася не лише у винятковій масовості нальоту тинівки сибірської. Так, у Великій Британії тоді зареєстрували рекордну кількість зальотів й інших видів горобцеподібних птахів, ареали гніздування яких повністю або більшою мірою розташовані також у Сибіру: вівчариків лісових (*Phylloscopus inornatus*) – приблизно 4.5 тис. ос., вівчариків-коваликів сибірських (*Ph. tristis*) – 434 ос., вівчариків бурих (*Ph. fuscatus*) – 70 ос., вівсянок-крихіток (*Emberiza pusilla*) – 169 ос. (White & Kehoe, 2018). У цілому в Західній та Північній Європі тієї осені виявили, зокрема, понад 7 тис. вівчариків лісових, приблизно 35 вівсянок білоголових (*Emberiza leucocephalos*), 12 квічалів тайгових* (*Zoothera aurea*), 12 дроздів чорноволих (*Turdus atrogularis*), 4 дроздів вузькобрових (*T. obscurus*), 3 дроздів темних (*T. eunotus*), 4 вівчариків оливкових (*Phylloscopus coronatus*), 2 соловейків червоногорлих (*Calliope calliope*), квічала сибірського (*Geokichla sibirica*), мухоловку північну (*Ficedula albicilla*) (Ławicki & van den Berg, 2016, цит. за: Sikora & Ławicki, 2019). Звісно, що такий наплив сибірських видів у Європу спонукав до з'ясування причин, які могли його зумовити.

Ймовірно, найпершим чинником, який спричинив би цю масову появу залітних видів у Європі, могло стати значне збільшення їхньої чисельності в місцях розмноження. Однак, за даними, які вміщені у двох атласах гніздових птахів Європи, виданих з проміжком у двадцять років (Hagemeijer & Blair, 1997; Keller et al., 2020), частота виявлення, зокрема, тинівки сибірської на гніздуванні в Європейському Приураллі зростає лише незначно. Порівняно з кінцем XX ст., коли чисельність там оцінили у 16 тис. пар., за перші дві декади XXI ст. її оцінено у 7–10 тис. пар із зауваженням, що, ймовірно, вона вища – 10–30 тис. пар. Водночас зазначено, що ці оцінки слід сприймати з обережністю через малодоступність районів, у яких тинівка сибірська гніздиться. За щойно зазначеними джерелами, гніздове угруповання тинівки чорногорлої в Європі є меншим: у

* Українські назви птахів, які не належать до фауни України, наведено за Г. В. Фесенком (2018)

1990-х роках його оцінили лише у 3.5–4 тис. пар, а протягом двох десятиліть ХХІ ст., як вважають, воно зменшилося вдвічі – до 1.5–2.1 тис. пар, що становить майже половину популяції виду в Уральському регіоні в цілому, де поширений виключно підвид *Prunella atrogularis atrogularis*.

Щодо тинівки сибірської, то переміщення великої кількості цих птахів на захід і південний захід, замість перельоту на південний схід, у період осінньої міграції 2016 р. могло бути спричинене поєднанням нетипових метеорологічних умов в області гніздування виду в Приураллі. Утім польські орнітологи наголошують, що до масової появи багатьох сибірських видів птахів у Європі могли призвести не так погодні, як значно глобальніші чинники, а саме суттєві зміни клімату на території їхнього поширення в сезон гніздування (Sikora et al., 2018; Sikora & Ławicki, 2019). Весняно-літній та ранньоосінній періоди в Сибіру дедалі частіше стають теплішими за норму. У цьому відношенні 2016 р. став винятковим, оскільки його середня температура повітря виявилася на 10 °С вищою за багаторічний показник (Sikora et al., 2018), що зумовило дуже низьку вологість і, як наслідок, виникнення масштабних лісових пожеж, котрі в свою чергу призводили до подальшого висушування природних угідь і подальшого поширення вогню. Пожежі тоді охопили кілька мільйонів гектарів, й у серпні та вересні над великою частиною Сибіру значне задимлення сягало висоти 9 км, шар диму розтягнувся на тисячі кілометрів. Водночас переважали східні вітри. Найбільші прояви цієї аномальної кліматичної ситуації припали саме на період відльоту птахів із Сибіру, де до того ж настало різке похолодання. Ймовірно, через велику задимленість, яка охопила значні площі, тинівки сибірські, що походили з Приуралля по обидві сторони пасма гір, були дезорієнтовані й стали масово прямувати в незвичних для їхньої міграції напрямках (Sikora & Ławicki, 2019).

Восени 2021 р. у Східній Європі залітні тинівки сибірські трапилися не тільки на території України в Одеській області. Зокрема, якщо під час масового нальоту цих птахів до Європи в 2016 р. в Білорусі не було виявлено жодної особини, то в першій половині жовтня 2021 р. там у Віцебській області спіймали двічі по одній особині, і ще одного птаха, але без фотографічного підтвердження, в той самий період спостерігали біля м. Несвіжа (Фауна Беларуси..., 2021). Власне, у визначенні цього виду на відстані тільки за забарвленням оперення суттєвих складнощів немає. Тож для Білорусі саме 2021 р. став рекордним за кількістю виявлених тинівок цього виду, оскільки їх трапилося там принаймні втричі більше, ніж тоді, коли вперше для цієї країни одну особину зареєстрували в 1997 р. Про реєстрації залітних особин в 2021 р. можуть надійти повідомлення й з інших європейських країн.

Щойно зазначені реєстрації залітних тинівок сибірських, як і в 2016 р., сталися після пожеж, які охопили особливо великі площі в Приураллі та на півночі Сибіру. За їхнім обсягом 2021 р. виявився рекордним у поточному столітті – пожежі палахкотіли на понад 18 млн га лісових угідь (2021 год стал рекордным..., 2021). Найбільших розмірів пожежі досягли у середині вересня, тобто, як і в рік наймасовішої появи цих тинівок в Європі, в період відльоту птахів з місць гніздування. Пожежі 2021 р. стали причиною значної задимленості та погіршення видимості в Челябінській, Свердловській і Тюменській областях Сибіру, а також в Пермському краї (Лесные пожары..., 2021). Перелічені регіони є приуральськими, звідки, найімовірніше, походять залітні тинівки сибірські, які потрапляють до Європи. Вперше у світовій історії метеорологічних спостережень в означеному році дим від лісових пожеж досягнув Північного полюсу. Визнано, що така надзвичайна ситуація склалася через дію кліматичних чинників:

аномальну спеку, суху й вітряну погоду, малу кількість вологи, накопичену в зимовий період.

Уральські гори та Східне Приуралля є також частиною гніздового ареалу тинівки чорногорлої. Тож у 2021 р. в Україні в листопаді та грудні виявлено два власне сибірських види, що дещо подібно до зальоту значно більшої кількості таких видів у 2016 р. аж до західних меж Європи з Британськими островами включно. У ці роки причини переміщення сибірських видів у нехарактерних для їхньої осінньої міграції напрямках можуть бути однаковими, і припущення, що його могли зумовити явища, викликані кліматичними змінами, видається вірогідним, що співпадає з думкою попередніх авторів (Sikora et al., 2018; Sikora & Ławicki, 2019). Повторюваність у Сибірському регіоні такої надзвичайної екологічної ситуації, як масштабні лісові пожежі та їхні наслідки, у майбутньому може стати частішою, оскільки глобальне потепління клімату називають головною причиною цих катастрофічних явищ. Ефективна боротьба із сибірськими лісовими пожежами є малоімовірною як через те, що щільність народонаселення на тих територіях вкрай низька, так і внаслідок інших суб'єктивних чинників. Якщо такі великомасштабні випалювання лісів у вказаному регіоні повторюватимуться через менші проміжки часу, ніж раніше, то, ймовірно, зальоти тинівки сибірської та інших азійських видів до Європи, й в Україну зокрема, можуть також почастішати.

Висловлюємо вдячність Віктору Севідову за повідомлення про нову реєстрацію тинівки сибірської біля Харкова, а також колезі Наталці Атамась за надану можливість познайомитися з нещодавно опублікованою англomовною працею, що стосується гніздових птахів Європи.

Література

- Гудина А. Н. Редкие и малоизученные птицы Восточной Украины. Т. 3. Passeriformes. В 3-х томах. – Изд. 2-е испр. и доп. – Запорожье: Днепровский металлург. – 2009. – 182 с.
- Лесные пожары в России (2021) – <https://cutt.ly/yTMHhZB> – 5.11.2021
- Орленко С. А. О залётах нехарактерных видов птиц в Харьковскую область // Птицы бассейна Северского Донца. Материалы 13–14 совещаний «Изучение и охрана птиц бассейна Северского Донца». – Донецк, 2007. – Вып. 10. – С. 137–139.
- Пекло А. М. Каталог коллекций Зоологического музея ННПМ НАН Украины. Птицы. Вып. 4. Воробьинообразные – Passeriformes (Alaudidae, Motacillidae, Prunellidae, Sylviidae, Regulidae, Paridae, Remizidae, Sittidae, Tichodromadidae, Certhiidae, Aegithalidae, Passeridae, Emberizidae). – Киев : Зоомузей ННПМ НАН Украины, 2008. – 410 с.
- Степанян, Л. С. Конспект орнитологической фауны России и сопредельных территорий. Москва : ИКЦ „Академкнига”. – 2003. – 808 с.
- Фауна Беларуси. Позвоночные. Завірушка сибірська (*Prunella montanella*) – <https://cutt.ly/BTnAsVQ> – 5.11.2021
- Фесенко Г. В. Вітчизняна номенклатура птахів світу. – Кривий Ріг : Видавець ФОП Чернявський Д. О. („Діонат”), 2018. – 580 с.

- Фесенко Г. В., Пекло О. М., Полуда А. М., Шибанов С. Ю. Розгляд згадок і реєстрацій тинівки сибірської (*Prunella montanella* (Pallas, 1776) в Україні // Бранта: Сб. науч. тр. Азово-Черномор. орнит. станции. – 2017. – Вып. 20. – С. 17–21.
- 2021 год стал рекордным по площади лесных пожаров в России с начала XXI века – <https://cutt.ly/ITnA11e> – 5.11.2021
- Hagemeijer E. J. M. & Blair M. J. eds. The EBCC Atlas of European Breeding Birds: Their Distribution and Abundance. – London: T. & A. D. Poyser, 1997. – 904 p.
- Hoyo J., del, Elliott A. & Christie D.A. eds. Handbook of the Birds of the World. Cuckooshrikes to Thrushes – Barcelona : Lynx Edicions, 2005. – Vol. 10. – 896 p.
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Martí, D., Anton, M., Klavaňová, A., Kalyakin, M. V., Bauer, H.-G. & Foppen, R. P. B. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. – Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 2020. – 968 p.
- Ławicki Ł. & van den Berg A. B. WP reports: October to late November 2016 // Dutch Birding. – 2016. – Vol. 38. – P. 447–471.
- Mullarney K., Svensson L., Zetterström D. & Grant P. J. The most complete field guide to the birds of Britain and Europe. – London : Harper Collins Publisher, 2001. – 400 p.
- Nordmann A. Observations sur la faune pontique. Voyage dans la Russie méridionale et la Crimée, par la Hongrie, la Valachie et la Moldavie, exécuté en 1837 par A. de Demidoff. 3 vol.– Paris : Ernest Bourdin et Comp., Editeurs, 1840. – 756 p.
- Shirihai H. & Svensson L. Handbook of Western Palearctic Birds. – London: Helm, 2018. – Vol. I. Passerines: Larks to Warblers. – 656 p.
- Sikora A., Ławicki Ł., Stępniewski K., Sołowiej M., Malczyk P., Czerwiński B., Janczyszyn A., Barcz M., Cząstkiewicz D., Borowik M., Chodkiewicz T. Kolejne stwierdzenia płochacza syberyjskiego *Prunella montanella* w Polsce na tle nalotu jesienią 2016 w Europie // Ornis Polonica. – 2018. – Vol. 59. – P. 273–290.
- Sikora, A. & Ławicki, Ł. What brought about the influx of the Siberian Accentors to Europe in autumn 2016? A contribution to the debate. // British Birds. – 2019. – Vol. 112. – P. 763–765.
- Temminck C.-J. Manual d’ornithologie, ou Tableau systematique des oiseaux qui se trouvent en Europe. – 2ed ed. – Paris, 1835. – 305 p.
- White S. & Kehoe C. Report on scarce migrant birds in Britain in 2016: passerines. // British Birds. – 2018. – Vol. 111. – P. 519–542.

References

- Fauna of Belarus. Vertebrates. The Siberian Accentor (*Prunella montanella*). 2021. Retrieved from <https://cutt.ly/BTnAsVQ> [in Russian]
- Fesenko, H. V. 2018. The Ukrainian nomenclature of the birds of the world. Kryvyi Rih: Publisher FO-P Cherniavsky DO («Dionat»). [in Ukrainian]
- Fesenko, H. V., Peklo, O. M., Poluda, A. M. & Shybanov S. Yu. 2017. Consideration of mentions and records of the Siberian Accentor (*Prunella montanella* (Pallas, 1776) in Ukraine. *Branta: Transactions of the Azov-Black Sea Ornithological Station*, 20: 17–21. [in Ukrainian]
- Forest fires in Russia. 2021. Retrieved from <https://cutt.ly/yTMHhzb> [in Russian]
- Hagemeijer, E. J. M. & Blair, M. J. (Eds). 1997. The EBCC Atlas of European Breeding Birds: Their Distribution and Abundance. London: T. & A. D. Poyser.
- Hoyo, J., del, Elliott, A. & Christie, D. A. (Eds.) 2005. Handbook of the birds of the world. Cuckooshrikes to Thrushes (Vol. 10). Barcelona: Lynx Edicions.

- Hudyna, A. N. 2009. Rare and poor studied birds of Eastern Ukraine. Passeriformes. (Vol. 3.) Second edition, extended and corrected. Zaporizhzhia: Dniprovsky Metalurh. [in Russian]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Martí, D., Anton, M., Klavaňová, A., Kalyakin, M. V., Bauer, H.-G. & Foppen, R. P. B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions.
- Lawicki, L. & van den Berg, A. B. 2016. WP reports: October to late November 2016. Dutch Birding, 38, 447–471.
- Mullarney K., Svensson L., Zetterström D. & Grant P. J. 2001. The most complete field guide to the birds of Britain and Europe. London: Harper Collins Publisher.
- Nordmann, A. 1840. Observations sur la Fauna Pontique. Voyage dans la Russie Méridionale et la Crimée, par la Hongrie, la Valachie et la Moldavie. Exécuté en 1837, sous la direction de m. Anatole de Demidoff. (Vol. 3). Paris: Ernest Bourdin et Comp., Editeurs.
- Orlenko, S. A. 2007. About records of indistinctive bird species in Kharkiv region. *Birds of the Siversky Donets River Basin. Proceedings of the 13th and 14th conferences "Study and conservation of birds of the Siversky Donets River Basin"*, 137–139. Donetsk, Ukraine. [in Russian]
- Peklo, A. M. 2008. Catalogue of the Zoological Museum collection, NSNHM, NAS of Ukraine. Birds. Vol. 4. Passeriformes (Alaudidae, Motacillidae, Prunellidae, Sylviidae, Regulidae, Paridae, Remizidae, Sittidae, Tichodromadidae, Certhiidae, Aegithalidae, Passeridae, Emberizidae). Kyiv: NSNHM. [in Russian]
- Shirihai, H. & Svensson, L. 2018. Handbook of Western Palearctic Birds. Vol. I. Passerines: Larks to Warblers. London: Helm.
- Sikora, A., Ławicki, L., Stępniewski, K., Sołowiej, M., Malczyk, P., Czerwiński, B., Janczyszyn, A., Barcz, M., Cząstkiewicz, D., Borowik, M., Chodkiewicz, T. 2018. Kolejne stwierdzenia płochacza syberyjskiego *Prunella montanella* w Polsce na tle nalotu jesienią 2016 w Europie. *Ornis Polonica* 59: 273–290.
- Sikora, A. & Ławicki, L. 2019. What brought about the influx of the Siberian Accentors to Europe in autumn 2016? A contribution to the debate. *British Birds* 112: 763–765.
- Stepanyan, L. S. 2003. Conspectus of the ornithological fauna of Russia and adjacent territories (within the borders of the USSR as a historic region). Moscow: "Academkniga". [in Russian]
- Temminck, C.-J. 1835. Manual d'ornithologie, ou Tableau systematique des oiseaux qui se trouvent en Europe. (2nd ed). Paris.
- White, S. & Kehoe, C. 2018. Report on scarce migrant birds in Britain in 2016: passerines. *British Birds* 111: 519–542.
- 2021 became a record year for the area of forest fires in Russia since the beginning of the XXI century. 2021. Retrieved from <https://cutt.ly/ITnA11e> [in Russian]

Стаття надійшла в редакцію 17.02.2022